

Bài báo nghiên cứu

SỰ ĐIỀU CHỈNH CHÍNH SÁCH ĐỐI NGOẠI CỦA HÀN QUỐC DƯỚI THỜI TỔNG THỐNG MOON JAE-IN (2017-2022) TRONG BỐI CẢNH CẠNH TRANH CHIẾN LƯỢC MỸ-TRUNG QUỐC TRÊN LĨNH VỰC AN NINH Ở ĐÔNG BẮC Á

Cao Nguyễn Khánh Huyền^{1*}, Nguyễn Thành Long²

¹Trường Đại học Sư phạm Thành phố Hồ Chí Minh, Việt Nam

²Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn, Đại học Quốc gia Thành phố Hồ Chí Minh, Việt Nam

*Tác giả liên hệ: Cao Nguyễn Khánh Huyền – Email: huyencnk@hcmue.edu.vn

Ngày nhận bài: 04-4-2024; ngày nhận bài sửa: 22-4-2024; ngày duyệt đăng: 28-4-2025

TÓM TẮT

Cạnh tranh chiến lược Mỹ – Trung Quốc trên lĩnh vực an ninh ở Đông Bắc Á có những tác động đáng kể đến môi trường và lợi ích chiến lược của Hàn Quốc, buộc quốc gia này phải có sự điều chỉnh trong chính sách đối ngoại để phù hợp với bối cảnh mới. Về cơ bản, Hàn Quốc trong nhiệm kỳ của Tổng thống Moon Jae-in đã thể hiện sự thay đổi rõ ràng trong cách tiếp cận về đối ngoại, được khái quát hóa thành ba luận điểm chính. Bài viết sử dụng phương pháp nghiên cứu định tính để phân tích các nguồn tư liệu từ Bộ Ngoại giao Hàn Quốc, Mỹ, sách, bài báo nghiên cứu chuyên ngành, nhằm phân tích tác động của bối cảnh cạnh tranh chiến lược giữa Mỹ và Trung Quốc đối với khu vực Đông Bắc Á trên lĩnh vực an ninh; từ đó, đánh giá sự điều chỉnh chính sách đối ngoại của Hàn Quốc trước những tác động của cuộc cạnh tranh này từ năm 2017 đến năm 2022, cũng như đưa ra những nhận xét, đánh giá về tính hiệu quả và triển vọng kế thừa của chính sách.

Từ khóa: Moon Jae-in; Đông Bắc Á; chính sách đối ngoại của Hàn Quốc; cạnh tranh chiến lược Mỹ – Trung Quốc

1. Đặt vấn đề

Tổng thống Hàn Quốc Moon Jae-in nhậm chức vào năm 2017 trong bối cảnh tình hình thế giới, khu vực và nội bộ Hàn Quốc đang phải đối diện với nhiều thách thức. Trên bình diện thế giới, cuộc cạnh tranh chiến lược giữa Mỹ và Trung Quốc được “kích hoạt” khi Tổng thống Mỹ Donald. J. Trump trong Chiến lược An ninh Quốc gia năm 2017, dù chưa trực tiếp đề cập tới cụm từ “đối thủ cạnh tranh chiến lược” (strategic competitor) với Trung Quốc nhưng Mỹ đã bắt đầu thể hiện lập trường cứng rắn trước sự trỗi dậy của quốc gia này. Sự

Cite this article as: Cao, N. K. H., & Nguyen, T. L. (2025). South Korea's foreign policy adjustments under Moon Jae-In's presidency (2017-2022) amid U.S. - China strategic competition on security in Northeast Asia. *Ho Chi Minh City University of Education Journal of Science*, 22(4), 712-722. [https://doi.org/10.54607/hcmue.js.22.4.4202\(2025\)](https://doi.org/10.54607/hcmue.js.22.4.4202(2025))

khốc liệt trong cạnh tranh chiến lược Mỹ – Trung đã tạo ra những tác động không nhỏ đến quan hệ quốc tế ở Đông Bắc Á – một trong những khu vực mang tính chiến lược đối với cả hai quốc gia này. Đây cũng là nơi tập trung những vấn đề, điểm nóng xung đột có ảnh hưởng một cách trực tiếp và toàn diện tới các quốc gia, trong đó có Hàn Quốc, nhất là trên bình diện chính trị-ngoại giao và an ninh. Bên cạnh đó, những vấn đề nội bộ của Hàn Quốc sau sự kiện cựu Tổng thống Park Geun-hye bị phế truất và luận tội vào năm 2016, sự rạn nứt trong quan hệ giữa Hàn Quốc với một số nước lớn, những chuyển biến phức tạp trong vấn đề liên Triều đã buộc Hàn Quốc dưới thời Tổng thống Moon Jae-in phải có sự điều chỉnh trong tư duy đối ngoại, duy trì sự “mơ hồ chiến lược” (strategic ambiguity) nhằm giữ thế cân bằng giữa Mỹ và Trung Quốc, tìm kiếm vai trò “dẫn dắt” trong vấn đề Triều Tiên và đa dạng hóa quan hệ đối ngoại, tránh việc bị phụ thuộc vào bất cứ một quốc gia nào.

2. Giải quyết vấn đề

2.1. Đông Bắc Á trong bối cảnh cạnh tranh chiến lược Mỹ - Trung Quốc trên lĩnh vực an ninh

Thế giới những năm gần đây chứng kiến sự cạnh tranh khốc liệt giữa Mỹ và Trung Quốc trên nhiều lĩnh vực một cách trực diện và công khai hơn. Cụm từ “cạnh tranh chiến lược Mỹ-Trung Quốc” đã trở thành một trong những “từ khóa” xuất hiện với tần suất dày đặc trong quan hệ quốc tế, nhất là sau khi Mỹ xác định một cách trực diện và công khai rằng Trung Quốc là “đối thủ cạnh tranh chiến lược, sử dụng sức hấp dẫn về kinh tế để đe dọa các nước láng giềng bên cạnh việc quân sự hóa các thực thể ở Biển Đông” ngay ở phần mở đầu Chiến lược Phòng thủ Quốc gia năm 2018 (US Department of Defense, 2018, p.1). Trên thực tế, sự trỗi dậy của Trung Quốc kể từ sau Olympic Bắc Kinh (2008) được cụ thể hóa qua một loạt động thái quyết đoán hơn ở Biển Đông và biển Hoa Đông. Tham vọng của Trung Quốc ngày càng bộc lộ rõ ràng hơn thông qua tuyên truyền về “Giấc mộng Trung Hoa” (2012) và đưa ra sáng kiến “Một vành đai, một con đường” (OBOR) (9/2013)¹. Vòng xoáy của sự cạnh tranh nước lớn đã tác động đến hầu khắp các khu vực và các chủ thể trong quan hệ quốc tế, trong đó có khu vực Đông Bắc Á². Đây là khu vực được cả Mỹ và Trung Quốc xem trọng bởi những giá trị chiến lược không chỉ trên phương diện kinh tế, mà còn về mặt an ninh, chính trị đối với cả hai quốc gia, khi tập trung các mối quan hệ đồng minh chiến lược và truyền thống vốn đã được hình thành từ trong thời kì Chiến tranh lạnh. Hơn nữa, việc Trung Quốc đưa ra một số sáng kiến và thể chế mới mang đậm dấu ấn cá nhân, như quan điểm “An ninh châu Á mới” hay BRI đã phản ánh việc quốc gia này đang nỗ lực gia tăng tầm ảnh hưởng của mình tại khu vực thông qua sức mạnh kinh tế, an ninh và quân sự, thách thức vai trò, vị thế của Mỹ. Từ đó, Đông Bắc Á dần trở thành một trong những khu vực thể hiện rất rõ sự can dự và đối đầu giữa hai cường quốc, nhất là trên bình diện chính trị, an ninh. Trong

¹ Đến năm 2015, OBOR được chính thức đổi tên thành Sáng kiến Vành đai và Con đường (BRI)

² Trong quan điểm của tác giả, khu vực Đông Bắc Á dưới góc nhìn là một khu vực mở bao gồm: Trung Quốc, Nhật Bản, Hàn Quốc, Triều Tiên và vùng lãnh thổ Đài Loan.

đó, các điểm nóng an ninh mà Mỹ và Trung Quốc đã và đang thể hiện sự cạnh tranh quyết liệt và có những động thái can thiệp cụ thể, có khả năng dẫn tới các xung đột tiềm tàng giữa hai cường quốc bao gồm: (1) *Vấn đề tranh chấp lãnh thổ vùng biển Hoa Đông*; (2) *Vấn đề Đài Loan*; (3) *Vấn đề hạt nhân ở bán đảo Triều Tiên*; (4) *Vấn đề triển khai hệ thống THAAD ở Hàn Quốc*³. Việc Mỹ tích cực thắt chặt mối quan hệ với các nước đồng minh, tăng cường tập trận với Nhật Bản, Hàn Quốc, còn Trung Quốc tiếp tục sử dụng kinh tế như một trong số những công cụ hiệu quả nhất để thể hiện tầm ảnh hưởng của mình với các chủ thể trong khu vực đã khiến cho các vấn đề kể trên đặc biệt trở nên quyết liệt hơn.

Nhìn chung, cạnh tranh chiến lược Mỹ -Trung tác động đến khu vực Đông Bắc Á một cách sâu rộng và tương đối toàn diện, khiến các quốc gia đều ít nhiều chịu ảnh hưởng, đặc biệt là Hàn Quốc. Trong bối cảnh này, Hàn Quốc phải có các điều chỉnh chính sách để thích ứng với môi trường đầy bất định.

2.2. Những điều chỉnh trong chính sách đối ngoại của Hàn Quốc thời kì Tổng thống Moon Jae-in (2017-2022)

Với một vị trí nằm trong “vòng xoáy cạnh tranh giữa các cường quốc Đông Bắc Á” (Snyder, 2018, p.1) bán đảo Triều Tiên nói chung và Hàn Quốc nói riêng từ trước tới nay luôn phải chịu những tác động lớn từ các chủ thể này. Trong suốt Chiến tranh lạnh, Hàn Quốc là một trong những đồng minh thân cận nhất của Mỹ trong chiến lược ngăn chặn sự bành trướng ảnh hưởng của Liên Xô. Khi Chiến tranh lạnh kết thúc, sự ổn định trong cặp quan hệ Mỹ – Trung Quốc trong suốt những năm 90 của thế kỉ XX và trong khoảng thập niên đầu thế kỉ XXI đã giúp cho Hàn Quốc có cơ hội thúc đẩy hợp tác mạnh mẽ hơn với Trung Quốc, bên cạnh việc duy trì và thắt chặt mối quan hệ đồng minh truyền thống với Mỹ. Tuy nhiên, sự “trỗi dậy” của Trung Quốc từ khoảng thập niên thứ hai của thế kỉ XXI đã thách thức vị thế dẫn đầu hơn nửa thế kỉ của Mỹ. Sự căng thẳng và cuộc cạnh tranh giữa Mỹ và Trung Quốc đã khiến những quốc gia tầm trung như Hàn Quốc phải điều chỉnh chính sách đối ngoại khôn khéo hơn để tránh việc phải nghiêng về một trong hai cường quốc toàn cầu, tự đưa mình vào thế khó trên bình diện ngoại giao. Trên thực tế, Hàn Quốc đã và đang phải đối diện với những áp lực không nhỏ trong việc đưa ra những phương án khả dĩ vì Mỹ và Trung Quốc vừa là hai đối tác thương mại hàng đầu của quốc gia này, vừa là những chủ thể có sức ảnh hưởng cực kì lớn trong tiến trình hòa giải hai miền Triều Tiên (Botto, 2020, p.84). Cục diện này đã đẩy Hàn Quốc vào một thế “lưỡng nan chiến lược” khi phải cân bằng giữa Mỹ và Trung Quốc, giữa yếu tố an ninh với lợi ích kinh tế để tránh rơi vào vòng xoáy của sự cạnh tranh giữa hai quốc gia này (정덕구, 2014). Kể từ thời Tổng thống Park Geun-hye (2013-2017), Hàn Quốc đã luôn ý thức sâu sắc được điều này. Bên cạnh việc tiếp tục củng cố mối quan hệ đồng minh chiến lược với Mỹ được đẩy mạnh từ thời của người tiền nhiệm Lee Myung Bak, bà Park đã bộc lộ rõ quan điểm muốn xây dựng quan hệ tốt đẹp với Trung

³ Hệ thống phòng thủ tầm cao giai đoạn cuối (tiếng Anh: Terminal High Altitude Area Defense, viết tắt là THAAD).

Quốc, nhất là khi Triều Tiên tiếp tục vụ thử tên lửa lần thứ ba chỉ vài tuần sau khi tân Tổng thống Hàn Quốc nhậm chức. Một trong những tín hiệu tích cực trong quan hệ Trung – Hàn có thể kể đến sự kiện năm 2014, khi Chủ tịch Trung Quốc Tập Cận Bình trở thành vị lãnh đạo đầu tiên của Trung Quốc thực hiện chuyến viếng thăm Seoul trước khi đến Bình Nhưỡng, đồng thời Hàn Quốc và Trung Quốc đã ký kết thành công FTA song phương (Jin, 2015, p.63). Dấu ấn ngoại giao của Hàn Quốc dưới thời Tổng thống Park Geun-hye chính là chuyển từ chiến lược “Liên Mỹ, đối thoại với Trung Quốc” (yonmi tongjung)⁴ sang “Liên Mỹ, hài hòa với Trung Quốc” (yonmi hwajung)⁵.

Hàn Quốc bước vào một cuộc chuyển giao quyền lực từ năm 2017 sau những bê bối chính trị của Tổng thống Park Geun-hye. Tiếp nối bà Park, người kế nhiệm là Tổng thống Moon Jae-in đã bước đầu tái hoạch định chính sách đối ngoại của Hàn Quốc trong bối cảnh cạnh tranh chiến lược Mỹ – Trung Quốc leo thang. Sách Trắng Ngoại giao Hàn Quốc năm 2018 vạch ra trọng tâm của chính sách đối ngoại Hàn Quốc trong bối cảnh Mỹ và Trung Quốc đang có những động thái cạnh tranh mạnh mẽ hơn bao giờ hết như: (i) hướng tới việc xây dựng hòa bình trên bán đảo Triều Tiên; (ii) thúc đẩy các giải pháp hòa bình đối với vấn đề hạt nhân của Triều Tiên; (iii) tăng cường, thắt chặt mối quan hệ đồng minh chiến lược với Mỹ và (iv) xây dựng quan hệ với các nước láng giềng như Nhật Bản, Trung Quốc, Nga và các quốc gia Đông Nam Á. Nhìn chung, những điểm chính trong quá trình điều chỉnh chính sách đối ngoại của Hàn Quốc dưới sức ép của cuộc cạnh tranh chiến lược Mỹ – Trung Quốc có thể khái quát thành một vài điểm chính: Một là, Hàn Quốc và mối quan hệ với Mỹ và Trung Quốc; Hai là, cách tiếp cận Triều Tiên và giải quyết vấn đề hạt nhân trên bán đảo Triều Tiên; Ba là, công bố và triển khai chính sách hướng Nam mới⁶ và chính sách hướng Bắc mới⁷ nhằm đa dạng hóa quan hệ ngoại giao (Yonhap News Agency, 2017).

Trước hết, câu hỏi quan trọng nhất được đặt ra cho chính quyền Moon Jae-in là Hàn Quốc sẽ phản ứng như thế nào trong bối cảnh cạnh tranh chiến lược Mỹ – Trung Quốc leo thang thành một cuộc chiến mang tính chiến lược, nhất là khi cả Mỹ và Trung Quốc đều là hai đối tác hàng đầu của Hàn Quốc? Đối với vấn đề này, Tổng thống Moon Jae-in chủ trương thúc đẩy hợp tác với Trung Quốc trong khi vẫn duy trì mối quan hệ đồng minh với Mỹ. Trong một bài phỏng vấn vào đầu nhiệm kỳ, Tổng thống Moon Jae-in đã phát biểu rằng: “Mối quan hệ với Trung Quốc ngày càng trở nên quan trọng không chỉ trên phương diện hợp tác kinh tế mà còn hợp tác chiến lược nhằm giải quyết một cách hòa bình vấn đề hạt nhân của Triều Tiên. Đó là lý do tại sao tôi đang theo đuổi chính sách ngoại giao cân bằng với Mỹ cũng như Trung Quốc” (Korea Herald, 2017). Trên thực tế, chính sách này tỏ ra có hiệu quả trong năm đầu của nhiệm kỳ Tổng thống Moon Jae-in. Với việc xích lại gần Trung Quốc, Hàn Quốc đã

⁴ 연미통중 (聯美通中).

⁵ 연미화중 (聯美和中).

⁶ Tiếng Anh là “New Southern Policy” (NSP).

⁷ Tiếng Anh là “New Northern Policy” (NNP).

tháo gỡ được một trong những khúc mắc lớn nhất trong quan hệ song phương giữa hai nước chính là vấn đề hệ thống THAAD. Việc lắp đặt THAAD trên lãnh thổ Hàn Quốc vào cuối năm 2016, đầu năm 2017 bất chấp sự phản đối của Trung Quốc và Nga đã khiến quốc gia này phải chịu lệnh trừng phạt về kinh tế từ phía Trung Quốc. Để giải quyết vấn đề này, Tổng thống Moon Jae-in đã thực hiện cam kết “Ba không” (3불) đối với Trung Quốc: (1) không triển khai thêm hệ thống THAAD; (2) không tham gia mạng lưới phòng thủ tên lửa tích hợp của Mỹ; và (3) không dính líu đến tam giác liên minh quân sự với Nhật Bản và Mỹ (연합뉴스, 2022). Trên thực tế, cho đến trước năm 2019, Mỹ vẫn luôn tạo điều kiện cho Seoul xích lại gần phía Trung Quốc. Cố vấn an ninh quốc gia Mỹ H. R. McMaster đã tỏ rõ lập trường rằng Mỹ “rất hoan nghênh thỏa thuận giữa Hàn Quốc và Trung Quốc” (Yi, 2017). Tuy nhiên, kể từ năm 2019 trở đi, cùng với sự leo thang của cuộc cạnh tranh Mỹ – Trung Quốc, Mỹ đã liên tục gây sức ép lên các nước đồng minh trong khu vực nói chung và Hàn Quốc nói riêng. Đối diện với tình thế “tiến thoái lưỡng nan” này, Moon Jae-in đã thể hiện quan điểm đối ngoại tương đối phù hợp với vị thế của một quốc gia tầm trung khi phải liên tục xoay sở về mặt ngoại giao giữa hai cường quốc. Cụ thể, sự “mơ hồ chiến lược” (strategic ambiguity)⁸ mà Hàn Quốc theo đuổi được biểu hiện qua những động thái mang tính thận trọng trong việc hợp tác với Mỹ để tránh tạo ra mâu thuẫn với Bắc Kinh, khi quốc gia này có đủ năng lực tạo ra một sức ép đáng kể với Seoul thông qua các biện pháp trừng phạt kinh tế. Điều này thể hiện rất rõ không chỉ qua cam kết “Ba không” được bộ Ngoại giao Hàn Quốc công bố vào cuối năm 2017, mà còn qua việc Hàn Quốc từ chối gia nhập mạng lưới 5G Clean và không tẩy chay Huawei theo lời kêu gọi từ Mỹ cũng như không trực tiếp đưa ra sự ủng hộ hay phản đối chính thức đối với chiến lược Ấn Độ Dương – Thái Bình Dương (FOIP) của Mỹ hay gia nhập bộ tứ QUAD (Grano & Huang, 2023, p.259). Bên cạnh đó, quan hệ giữa Hàn Quốc và Nhật Bản trở nên xấu đi cũng phần nào dẫn đến một số ý kiến cho rằng Seoul đang nỗ lực phân tách (decoupling) khỏi Mỹ và những đồng minh của Mỹ để giữ hòa khí với Trung Quốc (Jo, 2022). Tuy nhiên, quan điểm này có lẽ tương đối khiên cưỡng, bởi trên thực tế, quan hệ giữa Hàn Quốc và Nhật Bản vốn tồn tại nhiều vấn đề từ trước, chứ không hẳn là sự lựa chọn của chính quyền Moon Jae-in trong bối cảnh cạnh tranh chiến lược Mỹ - Trung đang căng thẳng. Chính sách đối ngoại “mơ hồ” này tiếp tục được thể hiện trong Tuyên bố chung của Hội nghị Bộ trưởng Ngoại giao và Quốc phòng Hàn-Mỹ năm 2021, khi hai bên “tái khẳng định sự quyết tâm hợp tác để tạo ra một khu vực Ấn Độ Dương – Thái Bình Dương hòa bình, rộng mở thông qua sự kết hợp với Chính sách hướng Nam mới” (United States Department of State, 2021) chứ không cam kết sẽ tham dự vào chiến lược này. Có thể thấy, chính sách ngoại giao của Tổng thống Moon nhằm tạo ra sự cân bằng giữa hai bên Mỹ và Trung Quốc, cố gắng không thể hiện rõ quan điểm “chọn phe”, có thể được định nghĩa lại một cách rõ ràng hơn là *xoa dịu một bên và tránh khiêu khích bên còn lại*.

⁸ Tiếng Hàn là “전략적 모호성”.

Thứ hai, chính quyền Moon Jae-in có cách tiếp cận đối với Triều Tiên tương đối giống với những người tiền nhiệm theo trường phái cấp tiến như Kim Dae-jung, Roh Moo-hyun trong quá khứ, khi tuyên bố sẽ kế thừa chính sách “Ánh Dương” (The Washington Post, 2017) với 5 trụ cột chính: (1) Theo đuổi nền hòa bình không dựa trên sự sụp đổ của Triều Tiên hoặc sự thống nhất giả hiệu; (2) Phi hạt nhân hóa nhưng vẫn đảm bảo an ninh cho chế độ ở Triều Tiên; (3) Ban hành một thỏa thuận liên Triều thành các điều luật và kí kết một hiệp định hòa bình, có sự tham dự của các quốc gia liên quan; (4) Hướng tới việc soạn thảo một bản đồ kinh tế mới trên bán đảo Triều Tiên; (5) Theo đuổi các trao đổi và dự án hợp tác phi chính trị một cách nhất quán (Ministry of Foreign Affairs of Korea, 2018, p.28). Trong bối cảnh cạnh tranh chiến lược Mỹ – Trung Quốc, sở dĩ chính quyền Moon Jae-in theo đuổi cách tiếp cận này, một mặt, muốn tận dụng tiếng nói của cả Mỹ và Trung Quốc trong vấn đề này. Trên thực tế, bán đảo Triều Tiên khó có thể đạt được một thỏa thuận hòa bình nếu như Triều Tiên còn cảm nhận được những mối đe dọa an ninh từ Mỹ và các lệnh trừng phạt từ cộng đồng quốc tế. Trung Quốc và Mỹ đều là thành viên của Hội đồng Bảo an Liên Hợp Quốc, có thể phủ quyết hoặc đồng thuận các lệnh trừng phạt áp đặt lên Triều Tiên (Jo, 2021). Từng động thái ngoại giao của hai quốc gia này đều ảnh hưởng đến những chuyển động dù là nhỏ nhất trên bán đảo Triều Tiên và Hàn Quốc, thay vì chọn phải liên kết với một trong hai, thì nỗ lực để giảm bớt các căng thẳng trên bán đảo Triều Tiên bằng chính sách “nước đôi” được chính quyền Moon ưu tiên hàng đầu. Mặt khác, Hàn Quốc muốn tìm kiếm một địa vị nhất định trong việc giải quyết vấn đề liên Triều. Trong diễn văn phát biểu tại Korber Foundation vào tháng 7 năm 2017, Tổng thống Moon Jae-in đã nêu rõ Hàn Quốc “phải ngồi ở vị trí ghế lái” (the driver’s seat), chủ trì việc giải quyết các vấn đề liên quan tới bán đảo Triều Tiên, đồng thời tuyên bố rằng Tổng thống Trump cũng “ủng hộ vai trò lãnh đạo của Hàn Quốc”, “chủ tịch Tập Cận Bình và tôi cũng đạt được sự nhất trí về vấn đề này” (Bae, 2017). Hàn Quốc cũng đã đề xuất “Sáng kiến Hòa bình trên Bán đảo Triều Tiên” (Korea Peninsula Peace Initiative – KPPI) như một công cụ để thúc đẩy hòa bình, đối thoại trên bán đảo Triều Tiên mà Hàn Quốc nắm giữ vai trò trung tâm. Sách Trắng Ngoại giao năm 2018 của Hàn Quốc nêu rõ, quốc gia này “cam kết sẽ đóng vai trò chủ đạo trong việc giải quyết những vấn đề trên bán đảo Triều Tiên” (Ministry of Foreign Affairs of Korea, 2018, p.28–29). Trong Tuyên bố Bình Nhưỡng được ký kết vào tháng 9 năm 2018, hai nhà lãnh đạo Kim Jong-un và Moon Jae-in đã “tái khẳng định nguyên tắc độc lập và quyền tự quyết của dân tộc Triều Tiên” (Koreatimes, 2018) đã được đưa ra từ Tuyên bố Panmunjom trước đó. Hàn Quốc muốn trở nên chủ động hơn trong vấn đề Triều Tiên để tránh việc có thể trở thành “con tốt” trên bàn cờ cạnh tranh của các nước lớn, bảo vệ quyền tự chủ của Seoul về nền hòa bình trên bán đảo. Tuy nhiên, thực tế cho thấy không dễ gì để Hàn Quốc nắm giữ được vai trò chủ chốt trong việc giải quyết những tồn tại trên bán đảo Triều Tiên. Điều này cũng góp phần đẩy lên những lo ngại từ chính giới Hàn Quốc về tình trạng “Korea Passing” (코리아 패싱), khi Mỹ có những động thái mang tính đơn phương trong vấn đề hạt nhân, còn Triều

Tiên thì cho rằng “giải quyết vấn đề hạt nhân là trách nhiệm của Washington và Bình Nhưỡng” (The Yonhap News, 2017). “Korea Passing” có thể được hiểu là việc các quốc gia thảo luận, bàn bạc, quyết định những vấn đề liên quan tới bán đảo Triều Tiên mà không có sự góp mặt của Hàn Quốc (The Korea Economic Institute of America, 2017). Cạnh tranh chiến lược Mỹ – Trung Quốc đã khiến cho chính sách đối ngoại đối với Triều Tiên của Tổng thống Moon Jae-in bị thách thức nghiêm trọng.

Thứ ba, giữa lúc sự cạnh tranh chiến lược Mỹ – Trung Quốc khiến cho chính sách đối ngoại của Hàn Quốc với hai cường quốc này trở nên dè dặt và thận trọng hơn, Moon Jae-in đã hướng tới việc đa dạng hóa chính sách đối ngoại bằng cách đẩy mạnh hợp tác với Ấn Độ, Nga và các nước ASEAN thông qua Chính sách hướng Bắc mới và hướng Nam mới. Đối với chính sách hướng Bắc mới, tổng thống Moon Jae-in tăng cường đối thoại và hợp tác với Nga nhằm giảm bớt căng thẳng địa chính trị ở khu vực Đông Bắc Á, tạo môi trường hòa bình và hợp tác lâu dài, nỗ lực đạt được sự phồn vinh trong khu vực thông qua hợp tác kinh tế giữa hai miền Triều Tiên và Đông Bắc Á (KBS World, 2017). Đối với Chính sách hướng Nam mới, đây được xem là dấu ấn ngoại giao của Hàn Quốc dưới thời Tổng thống Moon Jae-in. Tại Diễn đàn Doanh nghiệp Hàn Quốc – Indonesia ở Jakarta vào tháng 11 năm 2017, Tổng thống Moon Jae-in cho biết mục tiêu của chính sách này là nâng cấp mối quan hệ của Hàn Quốc với Ấn Độ và Hiệp hội các quốc gia Đông Nam Á (ASEAN) “lên ngang hàng với quan hệ (giữa Hàn Quốc) với bốn cường quốc liên quan tới bán đảo Triều Tiên”. Chính sách hướng Nam mới một mặt thắt chặt mối quan hệ giữa Hàn Quốc với Ấn Độ và các nước ASEAN, mặt khác góp phần giảm bớt sự phụ thuộc về kinh tế của Hàn Quốc vào Trung Quốc (Yeo, 2023). Việc triển khai Chính sách hướng Bắc mới và hướng Nam mới ngoài mục tiêu về an ninh chiến lược, còn có tác động dưới khía cạnh kinh tế, khi đây được xem là một trong những trọng tâm trong chính sách đối ngoại của chính quyền Moon Jae-in. Tuy nhiên, Chính sách hướng Bắc mới được đánh giá là thiếu tính hiệu quả do nhiều yếu tố, chủ yếu là do vấn đề chính trị.

3. Kết luận

Cạnh tranh chiến lược Mỹ và Trung Quốc trên lĩnh vực an ninh tác động đến việc điều chỉnh chính sách đối ngoại của các quốc gia tầm trung, trong đó có Hàn Quốc. Khi cạnh tranh chiến lược giữa các nước lớn diễn ra, cấu trúc quyền lực ở khu vực Đông Bắc Á tất yếu sẽ có sự xáo trộn nhất định. Lúc này, các quốc gia dựa trên quyền lực tương đối của mình bên trong hệ thống đã tìm cách thích nghi thông qua việc phản ứng một cách phù hợp. Cụ thể, đối với trường hợp của Hàn Quốc, trong suốt những năm đầu thế kỉ XXI, nước này đã nỗ lực thích nghi và triển khai chính sách đối ngoại phù hợp với vị thế của một cường quốc tầm trung cũng như lợi ích quốc gia. Dưới tác động của cạnh tranh chiến lược giữa các nước lớn, chính sách đối ngoại của Hàn Quốc chủ yếu hướng tới sự cân bằng. Tuy nhiên, tùy vào bối cảnh thực tế, cụ thể ở đây là sự trỗi dậy của Trung Quốc và diễn biến quá trình cạnh tranh chiến lược Mỹ – Trung mà các đời tổng thống Hàn Quốc có những lý giải và triển

khai chính sách này khác nhau. Ví dụ, trong nhiệm kì của Tổng thống Roh Moo-hyun, mối quan hệ giữa Mỹ và Trung Quốc vẫn đang khá “hòa thuận” nên Hàn Quốc không nhất thiết phải chọn theo một phe nào. Hàn Quốc thời điểm này mong muốn xây dựng được vị trí “trung gian” cân bằng các tranh chấp, xung đột trong khu vực. Trên thực tế, cạnh tranh chiến lược Mỹ – Trung Quốc chỉ thực sự “nóng” hơn kể từ sau năm 2010, là thời điểm thể hiện sự trỗi dậy mạnh mẽ nhất của Trung Quốc, nhất là trong nhiệm kì của Tổng thống Park Geun-hye và Moon Jae-in. Lúc này, Tổng thống Park ban đầu chủ trương đối ngoại “nước đôi” (hedging) bằng việc đưa ra chính sách cân bằng (Gyunhyung Jeongchaek)⁹, được hiểu một cách cụ thể hơn là “chính sách liên kết” và không đưa ra một lập trường rõ ràng nào trong bối cảnh cạnh tranh chiến lược giữa Mỹ và Trung Quốc (Kim, 2016, p.7) khi tăng cường quan hệ với Mỹ nhưng vẫn chú trọng việc xây dựng mối quan hệ hòa thuận với Trung Quốc. Tuy nhiên, về cuối nhiệm kì, những động thái ngoại giao của bà Park liên quan đến việc cho phép triển khai hệ thống THAAD trên lãnh thổ Hàn Quốc bất chấp sự phản đối của Trung Quốc, đã cho thấy sự đảo chiều từ “cân bằng” (balancing) sang nghiêng về quan hệ đồng minh Mỹ – Hàn nhằm ứng phó trước những nguy cơ an ninh từ bên ngoài. Sự thay đổi này đã mang lại những hệ quả không mấy tích cực đối với Hàn Quốc, nhất là trong quan hệ giữa quốc gia này với Trung Quốc, cũng được xem là một trong những nhân tố quan trọng tác động đến sự điều chỉnh chiến lược đối ngoại của Hàn Quốc dưới thời Tổng thống Moon Jae-in.

Trong nhiệm kì của tổng thống Moon Jae-in, chính sách đối ngoại của Hàn Quốc có thể khái quát thành 3 điểm chính: 1) nỗ lực triển khai chính sách đối ngoại “cân bằng” giữa việc đảm bảo an ninh với Mỹ và lợi ích kinh tế với Trung Quốc; 2) triển khai chính sách hướng Nam mới và hướng Bắc mới để đa dạng hóa quan hệ đối ngoại, phát triển kinh tế và giảm sự phụ thuộc vào Trung Quốc dưới góc độ kinh tế; 3) thay đổi cách tiếp cận trong chính sách đối với Triều Tiên nhằm giảm bớt căng thẳng trên bán đảo Triều Tiên trong bối cảnh cạnh tranh chiến lược Mỹ – Trung Quốc, ngăn chặn việc vấn đề này bị sử dụng như một “quân cờ” trong những toan tính của các nước lớn. Rõ ràng, trong bối cảnh quốc tế có nhiều xáo trộn, khi mà Hàn Quốc rơi vào tình thế “lưỡng nan” giữa hai cường quốc, giữa mục tiêu an ninh và lợi ích kinh tế, thì sự “mơ hồ chiến lược” được vận dụng một cách nhất quán. Hàn Quốc có vẻ như đang chuyển từ “liên Mỹ, hài hòa với Trung Quốc” từ thời Tổng thống Park, sang một xu hướng cụ thể hơn là “liên Mỹ, hợp tác với Trung Quốc”¹⁰ trong nhiệm kì mà Tổng thống Moon Jae-in cầm quyền. Trên thực tế, từ năm 2017, Hàn Quốc và Trung Quốc đã nhất trí về một mối “quan hệ đối tác hợp tác chiến lược thực chất”- “실질적인 전략적 협력동반자 관계” (행정안전부 대통령기록관, 2020). Chiến lược này giúp Hàn Quốc giải quyết được căng thẳng ngoại giao với Trung Quốc về hệ thống THAAD mà vẫn duy trì quan hệ đồng minh truyền thống với Mỹ thông qua sự kết nối giữa chính sách hướng

⁹ Tên tiếng Hàn là “균형정책”.

¹⁰ Tiếng Hàn là “연미합중” (聯美合中)

Bắc mới, hướng Nam mới với chiến lược Ấn Độ Dương – Thái Bình Dương của Mỹ (Pardo, 2022). Tuy nhiên, trong quan hệ liên Triều, chính sách của Tổng thống Moon được đánh giá là chưa đạt được như những kết quả đột phá như kì vọng ban đầu. Vai trò của Hàn Quốc trong việc giải quyết vấn đề hạt nhân trên bán đảo Triều Tiên về cơ bản vẫn tương đối mờ nhạt so với cặp quan hệ Mỹ – Triều.

Thực tế đã chứng minh rằng “sự mơ hồ chiến lược” mà chính quyền Moon Jae-in theo đuổi và xây dựng trong suốt năm năm cầm quyền sẽ bị đảo chiều trong nhiệm kì của Tổng thống Yoon Suk-yeol, khi mà cạnh tranh chiến lược Mỹ – Trung vẫn đang diễn biến phức tạp. Trên thực tế, Tổng thống đương nhiệm Yoon thể hiện rõ quan điểm đối ngoại theo chiều hướng “cứng rắn hơn đối với Trung Quốc” (Park, 2023) qua các diễn ngôn chính trị, đồng thời cam kết sẽ triển khai thêm hệ thống THAAD để đối phó với các vụ phóng tên lửa của Triều Tiên (Yonhap News Agency, 2022), tăng cường mối quan hệ tay ba Mỹ-Nhật Bản-Hàn Quốc, đồng thời tích cực cải thiện quan hệ với Nhật Bản. Tuy nhiên, cần phải làm rõ là sự đảo chiều này không có nghĩa rằng chính sách đối ngoại của Hàn Quốc dưới thời Tổng thống Moon là hoàn toàn thất bại, mà là một cách tiếp cận khác được chính quyền kế nhiệm xem là có thể hiệu quả hơn. Trên thực tế, Hàn Quốc dưới thời Tổng thống Yoon Suk-yeol được cho là đang có sự dịch chuyển từ “mơ hồ chiến lược” sang “rõ ràng chiến lược” (strategic clarity)¹¹ (조성민, 2022, p.4) khi biểu lộ những động thái thắt chặt mối quan hệ đồng minh với Mỹ. Mặc dù vậy, sẽ là tương đối khó cho Hàn Quốc khi thể hiện sự “rõ ràng” này, bởi vì cái mà Hàn Quốc nên hướng tới không hẳn là việc cần thiết phải “rõ ràng” với bất cứ bên nào, mà là một chiến lược hợp lí để theo đuổi lợi ích quốc gia ở mức cao nhất trong sự trung hòa mâu thuẫn với cả hai bên và tránh không phải phụ thuộc quá mức vào bên nào.

❖ **Tuyên bố về quyền lợi:** Các tác giả xác nhận hoàn toàn không có xung đột về quyền lợi.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- Bae, H. J. (2017). Full text of Moon's speech at the Korber Foundation. The Korea Herald. <https://www.koreaherald.com/view.php?ud=20170707000032>
- Botto, K. (2020). Moon Jae-in: Putting North Korea at the Center. *Joint U.S.-Korea Academic Studies*.
- Grano, S. A. & Huang, D. W. F. (2023). *China-US Competition: Impact on Small and Middle Powers' Strategic Choices*. Palgrave Macmillan.
- Jin, P. (2015). Korea between the United States and China: how does hedging work?. *Joint US-Korea Academic Studies*, 26, 59-73.

¹¹ Tiếng Hàn là “전략적 명확성”

- Jo, E. A. (2021). Double Allegiance: 's Strategy amid US-China Rivalry. The Asan Forum. <https://theasanforum.org/double-allegiance-moon-jae-ins-strategy-amid-us-china-rivalry/>
- Jo, H. R. (2022, July 28). China demands Korea uphold 'Three Nos' policy. <https://www.koreaherald.com/view.php?ud=20220728000666>
- KBS World. (2017). Moon Jae-in government's New Northern Policy. http://world.kbs.co.kr/service/contents_view.htm?lang=e&menu_cate=business&id=&board_seq=146635&page=43&board_code=
- Kim, S. M. (2016). *South Korea's middle-power diplomacy: Changes and challenges*. Chatham House.
- Korea Herald. (2017). [Editorial] Moon's balanced diplomacy. <http://www.koreaherald.com/view.php?ud=20171106000476>
- Koreatimes. (2018). Pyongyang Declaration. https://www.koreatimes.co.kr/www/nation/2018/09/103_255848.html
- Ministry of Foreign Affairs of Korea. (2018). *Diplomatic White Paper 2018*. Ministry of Foreign Affairs of Korea
- Pardo, R. P. (2022). *The presidency: key foreign policy legacies*. <https://brussels-school.be/publications/other-publications/moon-jae-presidency-key-foreign-policy-legacies>
- Park, J. (2023). South Korea's Enduring Restraint Toward China. <https://thediplomat.com/2023/02/south-koreas-enduring-restraint-toward-china/>
- Snyder, S. A. (2018). *South Korea at the crossroads: Autonomy and alliance in an era of rival powers*. Columbia University Press.
- The Washington Post. (2017). South Koreans elect liberal president after months of turmoil. https://www.washingtonpost.com/world/south-koreans-go-to-the-polls-to-elect-new-president-after-months-of-turmoil/2017/05/08/1f9b5620-342a-11e7-ab03-aa29f656f13e_story.html
- The Yonhap News. (2017). S. Korea rejects N.K. claim Seoul not stakeholder to nuke issue. <https://en.yna.co.kr/view/AEN20170619005400315>
- The Korea Economic Institute of America. (2017). *Korea Passing: Seoul's New Foreign Policy Concern*. <https://keia.org/the-peninsula/korea-passing-seouls-new-foreign-policy-concern/>
- United States Department of State. (2021). Joint Statement of the 2021 Republic of Korea – United States Foreign and Defense Ministerial Meeting ("2+2"). <https://www.state.gov/joint-statement-of-the-2021-republic-of-korea-united-states-foreign-and-defense-ministerial-meeting-22/>
- US Department of Defense. (2018). *Summary of the 2018 national defense strategy of the United States of America*. Department of Defense Washington United States.
- Yeo, A. (2023). South Korean foreign policy in the Indo-Pacific era. <https://www.brookings.edu/research/south-korean-foreign-policy-in-the-indo-pacific-era/>
- Yonhap News Agency. (2017). *S. Korean president vows enhanced cooperation with Indonesia, ASEAN*. <https://en.yna.co.kr/view/AEN20170802009200315>
- Yonhap News Agency. (2022). Yoon pledges additional THAAD deployment after N.K. launch. <https://en.yna.co.kr/view/AEN20220130003100315>

- Yi, Y. I. (2017). McMaster: US ‘welcomes’ news of South Korea-China agreement. http://english.hani.co.kr/arti/english_edition/e_national/817470.html
- 조성민 (Jo Seong-min). (2022). 간접지원: 미-중 전략경쟁 시대 한국의 대응전략 [South Korean’s Strategy in the Middle of US-Strategic Competition]. Korea Institute for Maritime Strategy.
- 정덕구(Jeong Deok-gu). (2014). 연미화중과 연미연중의 거리 [The distance between Yeonmihwajung and Yeonmiyeonjung]. JoongAng Daily. <https://www.joongang.co.kr/article/15426674#home>
- 연합뉴스(Yonhap News). (2022). 강경화, ‘3 No’ 입장’ 논란에 “국익 · 안보상 필요 [Kang Kyung-wha, ‘3 No’ stance’ controversy: “Necessary for national interest and security”]. <https://www.yna.co.kr/view/MYH20171106020300038>
- 행정안전부 대통령기록관 (Ministry of the Interior and Safety, Presidential Archives). (2020). 한국 “대중 정책 제언” (ROK’s “Public Policy Suggestions”). <http://webarchives.pa.go.kr/19th/www.pcpp.go.kr/images/webzine/202012/s34.html>

SOUTH KOREA’S FOREIGN POLICY ADJUSTMENTS UNDER MOON JAE-IN’S PRESIDENCY (2017-2022) AMID U.S. - CHINA STRATEGIC COMPETITION ON SECURITY IN NORTHEAST ASIA

Cao Nguyen Khanh Huyen^{1*}, Nguyen Thanh Long²

¹Ho Chi Minh City University of Education, Vietnam

²Ho Chi Minh City University of Social Sciences and Humanities, Vietnam

*Corresponding author: Cao Nguyen Khanh Huyen – Email: huyencnk@hcmue.edu.vn

Received: April 04, 2024; Revised: April 22, 2024; Accepted: April 28, 2025

ABSTRACT

The U.S.-China strategic competition in the field of security in Northeast Asia has significant impacts on South Korea’s strategic environment and interests, forcing the country to make adjustments in its foreign policy to adapt to the new context. Fundamentally, South Korea during President Moon Jae-in’s tenure has shifted in its approach to foreign affairs, which can be generalized into three main points. The article uses qualitative research methods to analyze data sources from the Ministry of Foreign Affairs of South Korea and the United States, books, and research articles, to analyze the impact of the strategic competition between the U.S. and China on the Northeast Asian region in the field of security. The article evaluates adjustments of South Korea’s foreign policy in response to the impacts of this competition from 2017 to 2022 as well as draws assessments on the effectiveness and inheritance potential of this policy.

Keywords: Moon Jae-in; Northeast Asia; South Korea’s foreign policy; U.S.-China strategic competition